

Online bijeenkomst lokale organisatoren herdenkingen en vieringen, vanuit de oude Diamantbeurs Amsterdam

21 november 2020

Beste vrienden van vrede en vrijheid,

Heel bijzonder om u via deze weg, online weer te mogen ontmoeten, een jaar na onze laatste ontmoeting (toen nog in levende lijve) in november vorig jaar in Amersfoort. En wat had ik u graag allemaal in het echt voor me gehad, maar helaas gooit de pandemie nog steeds roet in het eten. Daarom deze online bijeenkomst, maar wel vanuit een bijzondere plek.

Ik sta hier in de oude Diamantbeurs in Amsterdam. In de hoogtijdagen, begin vorige eeuw, werkten in de diamantslijperijen van Amsterdam veel joodse arbeiders - en het product van hun werk werd vervolgens hier verhandeld. Maar toen kwam de bezetting. Joodse diamanthandelaren moesten eerst hun stenen inleveren en uiteindelijk werden de meesten van hen gedeporteerd en in de vernietigingskampen vermoord. Om hen te herdenken werd hier in 1950 een plaquette onthuld.

Iets verderop in de straat wordt nu gebouwd aan het Holocaust Namenmonument ter nagedachtenis aan alle 102.000 Nederlandse slachtoffers van de Holocaust. Daarmee hebben eindelijk ook deze slachtoffers van de Holocaust een "graf" en krijgt Nederland een monument waar *alle* Nederlandse slachtoffers van de Holocaust kunnen worden herdacht. Zo dragen plaquettes en monumenten er toe bij dat we hen nooit vergeten.

We herdenken de slachtoffers, elk jaar opnieuw – en u weet als geen ander *hoe* we dat moeten doen. Dankzij uw inzet wordt in alle gemeenten van Nederland de herinnering aan de slachtoffers van de oorlog levend gehouden. Zoals er ook dankzij uw inzet elk jaar in de gemeenten van Nederland de vrijheid wordt gevierd. Dat is echt geweldig en voor die inzet wil ik u vandaag heel hartelijk danken.

Oók voor uw inzet het afgelopen jaar voor 75 jaar vrijheid, het Nationale lustrumprogramma dat in verband met de pandemie op een veel soberder manier of helemaal niet is doorgaan.

Natuurlijk, dat was een enorme tegenvaller voor iedereen.

Maar achteraf gezien was het misschien wel de meest indrukwekkende herdenking uit de geschiedenis. De toespraak van de koning op die doodstille Dam – het was een beeld dat we nooit meer zullen vergeten. Meer dan vijf miljoen mensen hebben het op de televisie gevolgd.

Nog eens meer dan een miljoen mensen keken naar de herdenking op de Waalsdorpervlakte – en ook die maakte nu heel veel indruk. En ook via de regionale omroepen werd massaal gekeken naar de lokale en regionale herdenkingen.

En door corona was de herdenking indringender, belangrijker.

Ook de speciale oorlogsjournaals die de NOS elke dag uitzond hebben een veel belangrijker functie gehad dan we voorzien hadden toen het plan bedacht werd. Nu veel van de geplande herdenkingen niet konden doorgaan, vervulden die journaals een unieke rol. En ze werden zeer goed bekeken.

Nee, we kunnen niet zeggen dat 4 en 5 mei niet meer leeft in Nederland – misschien wel *juist* in tijden van corona.

De Tweede Wereldoorlog vormt nog steeds een moreel ijkpunt. 4 en 5 mei zijn voor veel mensen een wezenlijk onderdeel van onze Nederlandse identiteit. In het nieuwe beleidsplan, dat Jan van Kooten en ik gisteren – ook online - hebben aangeboden aan staatssecretaris Blokhuis, wordt dat thema door het Nationaal Comité verder uitgediept.

Ook dat plan is er natuurlijk mede dankzij u gekomen. U kunt zich vast nog herinneren hoe wij op 30 maart vorig jaar in Soesterberg met elkaar hebben gesproken over uw ideeën en gedachten over de toekomst van 4 en 5 mei. Veel van die ideeën en gedachten hebben hun weg gevonden naar het beleidsplan. Renske Krimp van het bureau van het Nationaal Comité zal u er straks meer over vertellen.

We hebben in elk geval een prachtige titel voor het plan. 'Iemand stelt de vraag' - ontleend aan het schitterende gedicht van Remco Campert dat de inspiratie vormde voor onze beleidsvisie.

Want het is zo dat de meeste mensen in Nederland de oorlog niet zelf meer hebben meegemaakt. En het is ook zo dat Nederland verandert. Er zijn nu meer mensen voor wie 'de oorlog' niet vanzelfsprekend samenvalt met de Tweede Wereldoorlog. In ons Koninkrijk is het dit jaar 75 jaar vrede, maar op heel veel andere plaatsen zijn er helaas al weer nieuwe oorlogen gevoerd.

En dan is het tijd om met elkaar het gesprek aan te gaan over hoe we 4 en 5 mei de komende jaren willen invullen. En dat gesprek begint zo: iemand stelt de vraag. Wat vind jij hier eigenlijk van? En wat heb jij meegemaakt?

Ons beeld van de oorlog, van wat we op 4 mei herdenken verandert steeds.

Het is als een beeldhouwwerk: je loopt eromheen en het perspectief verandert voortdurend, je ziet steeds nieuwe dingen.

Ik werd getroffen door een reportage in het Jeugdjournaal over jongeren in Syrië. Ze speelden 'parkour' in de ruïnes - een spel waarbij je salto's maakt, op gebouwen klimt en er vanaf springt. 'Het is best handig dat er zoveel kapot is', zeiden de jongens, 'want daardoor kunnen we makkelijker van gebouw naar gebouw springen.' En ik dacht meteen aan hoe in steden als Rotterdam kinderen na de oorlog speelden in de puinhopen van het bombardement.

Door ons open te stellen voor elkaars geschiedenis, verdiepen we de beleving van 4 en 5 mei. En zorgen we dat 4 en 5 mei betekenisvol blijven voor iedereen in Nederland.

Dat betekent ook, dat we moeten kunnen omgaan met verschillen. Zelf woon ik zowel in Amsterdam als in Putten. De manier waarop herdacht wordt in die twee plaatsen is totaal verschillend. En dat is ook goed. De herdenking moet passen bij de geschiedenis van de plek – en bij de mensen die er nú wonen.

En daarom is het zo belangrijk dat u er bent.

We hebben met elkaar dit beleidsplan gemaakt en natuurlijk hoop ik, dat het plan u inspireert. Maar het is geen blauwdruk. U kunt het vertalen naar uw eigen omgeving. U weet wat zich daar ooit heeft afgespeeld – en wat er nu speelt.

Zo houden we 4 en 5 mei levend, ook in nieuwe, veranderende omstandigheden. En dat is belangrijk.

Want Nederland is een land van 17 miljoen individuen, die hechten aan zelfstandigheid, aan persoonlijke vrijheid. Maar we hebben ook behoefte aan gezamenlijkheid en saamhorigheid. De coronacrisis heeft dat aangetoond: hoe belangrijk we verbondenheid met elkaar vinden en hoezeer we dat nodig hebben. De massale belangstelling voor het beeld van de uitgestorven Dam op 4 mei 2020 was misschien ook wel een uiting van juist dat verlangen. We hebben er behoefte aan samen te bouwen aan een land waarin vrijheid en verantwoordelijkheid hoog in het vaandel staan. En we zijn optimistisch over wat er dan tot stand kan worden gebracht. Na de oorlog deden we dat immers ook: Nederland samen weer opbouwen. Er is nog steeds geen beter symbool voor die eenheid, die saamhorigheid, dan juist deze dagen in mei.

Voor volgend jaar hebben we natuurlijk ook weer een thema bedacht: *Na 75 jaar vrijheid*. We willen hiermee ruimte bieden aan de behoefte om alle activiteiten die in het kader van 75 jaar vrijheid niet konden doorgaan alsnog te kunnen organiseren. Op welke manier dan ook – want het virus is nog niet weg... Ik laat het graag aan u over.

Op de website van het Nationaal Comité vindt u meer informatie over het jaarthema, dat ook ingaat op de 75 jaren na de oorlog, waarin we in vrijheid onze samenleving hebben gevormd tot wat hij nu is. Ik hoop dat u daarmee de inspiratie kunt opdoen die nodig is om ook komend jaar mede vorm te kunnen geven aan 4 en 5 mei.

En ik hoop dat we daar vandaag een mooi begin mee kunnen maken. Velen van u zijn de afgelopen maanden vast enorm handig geworden met Zoom en Teams en ik hoop dan ook dat de online sessies leiden tot veel interactie.

Gelukkig is de vaste *anchorman* voor 4 mei Jeroen Overbeek aanwezig om dit in goede banen te leiden. Jeroen, ik ben als was in je handen, zeg maar wat we nu gaan doen....